אור לשמים — וארא

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ג). וי"ל מה הכפל. ופירושו כך הוא כי משה צ"ל בכל דור ודור, אע"פ שהתורה מעידה (ע' דברים לד, י) לא קם כמשה, אעפי"כ בחינת משה צ"ל, וראיתי בסה"ק (זח"ג רעח:, ע' מג"ע אופן קנט) שבזמן הגלות אין לו גדפין ואין לו עליה כ"כ, וג[ד]פין דיליה הם תרין משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, וכשיהיה לנו גאולה שלימה במהרה בימינו אז יהיה במעלה גדולה. וזה מרומז בפסוק, וידבר לשון דבר אחד לדור (סנהדרין ח.), זה משיח בן דוד, אלהים זה משיח בן יוסף כדכתיב (בראשית מב, יח) את [ה]אלהים אני ירא, וזה אל משה - שצריך להמשיך אליו אותן שני בחינות הנ"ל, וידבר אלהים אל משה - דהיינו שיהי' לו גדפין כנ"ל. וזה תלוי בעבדות הצדיקים שממשיכים רצון עליון עד סופי דכל דרגין, ואז יומתקו כל הדינים ויהיה גאולה שלימה. וז"פ ויאמר אליו אני ה', ויאמר לשון המשכה כידוע, שצריך להמשיך עד (סופי) [סופא] דכל דרגין שהוא סוד המזוזה כמבואר ביחזקאל מ"ם ותי"ו אליו, וזה סוד (תהלים קיח, כ) זה השער לה' (ת"ז ת' כב סו.), וז"פ ויאמר אליו. ואז יומתקו כל הדינים, ומבחינת אני שמרומז על דינים ח"ו (ע' ת"ז ת' כו.:) יהיה הוי"ה ויהי' רחמים גמורים (ע' זח"ג סה.), וז"פ אני ה', ודו"ק:

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ג). יבואר בהקדם פירוש הפסוק (שמות טו, יא) מי כמוך באלים וכו', ודרשו חז"ל (גיטין נו:) מי כמוך באלמים, כי בזמן הגלות אז עולם הדיבור שרומז לשכינה (ע' ת"ז הקדמה יז.) הוא בהגלות (ע' פע"ח ש' הקדישים פ"ב), ולזה אמר משה רבינו ע"ה (שמות ד, י) כבד פה וכבד לשון אנכי, כי עולם הדיבור היה בגלות. וזה שאמר יוסף לאחיו (בראשית לז, ז) הנה אנחנו מאלמים אלומים, מחמת שראה שלא היה להם אחדות והיה הדיבור בגלות. וכשיש יחוד התחתון אזי יש ג"כ יחוד עליון ע"י מיין נוקבין שנותנים למעלה, ונשפע משם י"ה רומז לאו"א (ת"ז ת' נו פט:) לכ"י שיהיה לה גדלות, וזפ"ה מי כמוכה באלים מי כמוכה באלמים, כי מי כמוכה ס"ת י"ה, דהיינו להמשיך מוחין משם י"ה לכ"י, ובדרך כלל נקרא להמשיך מיובל לשמיטה, ונעשה מבחינת אלם אלהים, והדיבור יוצא לחירות, כי נמשך אליו מחירות עליון ע"י מ"נ שנותנים למעלה.וזפ"ה וידבר אלהים אל משה, דהיינו שהמשיך מוחין קדישין מבחי' או"א לכ"י שיהיה בחינת אלהים ולא יהיה עוד בחינת אלם. אל משה - פירוש שיתיחדו הקול ודיבור, כי משה רבינו ע"ה היה בחינת קול, בעלה דמטרוניתא (זח"א כא:). ויאמר אליו אני ה', אני נק' כ"י כמו שאמר הילל (סוכה נג.) אם אני כאן הכל כאן, הכל הוא אותיות כלה, רומז לכ"י (זח"ב ה:), וזה ויאמר אליו אני ה', פירוש שיתייחדו בחי' זו"נ, וזה אני ה', ודו"ק:

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (ו, ג). ושם שדי הוא שדי בברכותיו (רש"י בראשית כח ג), והנה אברהם אבינו ע"ה היה די בברכותיו, והיה מספיק לו הכל, ועיקר רצונו ותשוקתו היה תיקון נשמתו. ויצחק אבינו ע"ה היה מצמצם עוד יותר מגודל פחד שהמשיך. ורק יעקב אבינו ע"ה היה כל רצונו להמשיך שפע גם לזה העולם, כמ"ש (בראשית כט, יח) אעבדך שבע שנים, ולזה כתיב (ישעיה נח, יד) והאכלתיך נחלת יעקב - נחלה בלי מצרים. ובזה פירשנו הפסוק (תהלים קמז, יז) משליך קרחו כפיתים, קרחו בגימטריא שדי, דהיינו שבחי' שַׁדַּי, שֶׁדַּי בברכותיו יהיה כפיתים - רומז ליעקב אבינו עליו השלום שנקרא איש תם, שרצונו היה להמשיך טוב ושפע גם לזה העולם:

וארא אל אברהם וכו' (ו, ג). ופירש רש"י, וארא אל האבות. וכבר תמיה זו מפורסמת, מה בעי רש"י בזה. וכבר פירשנו ענין זה, יעו"ש בדברינו, ועיין בפ' בחוקותי בפסוק וזכרתי את בריתי יעקב (עמ' ריד), ושם תמצאנו. ועוד לאלהי מילין, ונ"ל שזה היה כוונת רש"י בפירושו, כי היה קשה, כי התוה"ק הוא נצחיית ומה בא הפסוק ללמדינו וארא אל אברהם, וז"פ רש"י וארא אל האבות, שיהיה גילוי השי"ת לאותם שמתנדבים עצמם להשי"ת, ואבות הוא לשון רצון, כמו כי לא אבו, הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק שיש להם רצון טוב לזה יהיה להם ג"כ גילוי ית"ש.ובזה פירשנו הפסוק (שמות ו, יד) אלה ראשי בית אבותם, דהיינו שאותם רשאים להיות ראשים על ישראל, אותם שפנימיות רצונם הוא שיתגלה רצון דיליה, ואבותם הוא לשון רצון כנ"ל, ובית הוא לשון תוך, ואותם שכל רצונם הוא שיתגלה הרצון עליון בעולם, אותם רשאים להיות ראשים על ישראל, וכשיתנהג העולם כרצונם. בני ראובן, בגימטריא עשר הויו"ת קדושות עה"כ, וזה בני ראובן - שרצונם הוא שהבנין העולם יהיה רק ע"י עשר קדושות הוי"ה ב"ה. חנוך, רומז למט"ט (זח"ג קפט.) מדריגה התחתונה, שהוא ממתיק היכל הנוגה (ע' זח"ג רכז., פרדס שכ"ה פ"ו), וזה חנוך הוא אותיות ח"ן כ"ו, כי ח"ן בגימטריא נ(ו)גה, דהיינו שהוא ממתיק היכל הנוגה ע"י הוי"ה ב"ה שבגימטריא כ"ו. ופלוא, רומז לאלוף חכמה אלוף בינה, ועוד למעלה גבוה מעל גבוה נקרא פלא (ע' פרדס שכ"ג ע' פלא, שכ"ז פ"ד), וזה נורא תהלות עושה פלא (שמות טו, יא).וחצרון, הוא לשון חצר נו"ן, דהיינו שהוא תמיד בתשובה ונדמה אליו שהוא רק בחצר ולא

אעיל עדיין לגו, וזה חצר, שדומה לו שהוא עדיין בחצר, ונו"ן רומז לנו"ן שערי בינה, דהיינו שהוא תמיד בתשובה, וזה חצרון. ובזה פירשנו מה דאיתא באבות דרבי נתן כל המרבה לשוב אין לו חלק לעוה"ב. כי תכלית העבדות הוא ליתן התעוררות ומ"נ למעלה להעולמות, ומעולם לעולם עד סוף כל המדריגות, וזה הוא ענין עוה"ב, הגם שיהיה אז תענוג תמידי אעפי"כ לא יבוטל זאת. ויש שאין לו כח ליתן מ"נ בפני עצמו כי אם ע"י שותפות הצדיקים, וזה סוד (סנהדרין פ"י מ"א) כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, דהיינו שיש להם חלק עוה"ב ע"י שותפות הצדיקים אבל לא בפני עצמו, וזה כל המרבה לשוב - שהוא תמיד בתשובה, אין לו חלק לעוה"ב - פירוש שאינו נותן מ"נ בשותפות, רק בפני עצמו יוכל ליתן מ"נ.נחזור לפירוש הפסוק, וכרמי, כרם נק' כנס"י, כמו שכתוב (דברים כג, כה) כי תבוא בכרם רעיך, כרם לה' צבאות (ע' ישעיה ה, ז), וזה וכרמי כרם יו"ד - להמשיך מחכמה עילאה לחכמה תתאה, כי יו"ד רומז לחכמה כידוע (זח"ב קכא.), וכנסת ישראל רומז לחכמה תתאה:

ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' (ח, ח). ונ"ל מדוע צעק משה לבדו ולא אהרן. גם שאר הדיקדוקים, דלקמן (ט, לג) לא כתיב ויצעק משה אל ה' רק כתיב ויפרוש כפיו אל ה'. ויבואר על פי מה שפירשנו כבר הדיקדוקים, דאצל מכת ערוב כתיב (ח, כו) ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה', ולקמן בפרשת בא (י, יח) כתיב ויצא מעם פרעה ויעתר אל ה', ולא כתיב משה, יעויין שם בדברינו (עמ' ק') שתרצתי בטוב, ובזה יתורצו הדקדוקים האלו, על פי שאוס[י]ף עוד נופך, שהניצוצות של משה ואהרן הלכו מעם פרעה שהיה מעורב אצלו חלק טוב הניצוצות שהיה שייך למשה ואהרן, רק כאשר התפלל משה בעדו ונשא שם פרעה על שפתיו בזה נתן לו כח מהקדושה, ולזה כתיב אח"כ ויצא משה מעם פרעה, שהוצרך ניצוץ משה לצאת עוד מפרעה מחמת שהתפלל בעדו, אבל אהרן לא התפלל בעדו, וכשהרגיש משה בדבר כתיב (ט, כט) כצאתי את העיר אפרוש כפי, ולא אפרוש עוד בדיבור כי אם בתנועת אברים, וכן עשה, ואעפי"כ גם ע"י תנועות אברים קבל חיות מהקדושה רק בחינ' תחתונ' ולא כמו שע"י הדיבור, כי הדיבור הוא דבר רוחני', ולזה כתיב לקמן סתם (י, יח) ויצא מעם פרעה, שגם אלו הניצוצות הלכו מעם פרעה:

ושמתי פדות בין עמי ובין עמך וכו' (ח, יט). י"ל דהל"ל אשים פדות. מובן על פי מה שפירשנו כבר עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים (תהלים קכב, ב), כי כשעלה ברצונו הפשוט לברוא העולם כביכול ראה כל הברואים עם כל הצטרכותם ומחשבותיהם, ואפי' אם ח"ו אדם יוצא מחוץ לשיטה ויעשה תשובה אח"כ, הכל היה גלוי לפניו ית"ש, נמצא כל מה שאנו עושים עכשיו ממצות הבורא ב"ה אין כאן שום חידוש, כי הכל היה במחשבתו הקדומה, אלא שהקב"ה חפץ ליתן שכר טוב לצדיקים וכו', לזה נתן הבחירה ביד האדם, אבל מ"מ אין אדם מחדש שום דבר כנ"ל, וז"פ עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, כביכול כששיער הנקודה לברוא את העולם כבר היינו עומדים לפניו.וזפ"ה ושמתי פדות - כבר עשיתי פדות בין עמי ובין עמך כנ"ל, עמך לשון עממות, שרוצים לעממם את ישראל מהתלהבות הבורא, אינכם צריכים לירא מזה, כי כבר פדיתי אתכם מזה. למחר יהיה האות הזה, מחר אותיות רח"ם, וז"פ פטר כל רחם (שמות יג, ב) בוקרו של אברהם אבינו ע"ה (ילקוט ח"א רמז רלה), מרומז על חסדים עליונים:

עוד נ"ל כי החילוק הוא בין פדיון ובין גאולה, כי גאולה הוא ביטול דינים, ופדיון הוא רק המתקות הדינים. והנה הרצון של האדם מחויב להיות לקבל על עצמו שלא יחסר אפילו נקודה א' מהתורה, ומי שאינו כן נק' בין עמי ובין עמך, שהוא עמי במקצת אבל לא משלם. וזפ"ה ושמתי בין עמי וכו', דהיינו בעת שיהיה גאולה לישראל ונתבטלו הדינים, ולאותם שהם בין עמי ובין עמך הגם שלא ישיגו גאולה שלימה כי עדיין לא נתקנו אעפי"כ יהי' להם פדות. למחר יהיה האות הזה, ויש מחר שהוא לאחר זמן (מכילתא פ' בא סי' יח), דהיינו שאח"כ יהיה להם גאולה שלימה:

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי וכו' (ט, יד). פירש רש"י, מכאן שמכות בכורות שקולה כנגד כל המכות. ותמיהים כל העולם מה שייך כאן מכות בכורות. ונ"ל כי איתא בסידור האר"י זללה"ה (הגש"פ) שבעת שהיה במצרים מכת ברד היה למעלה מכ(ו)ת בכורות בהקליפ', כי את זה לעומת זה עשה אלהים (קהלת ז, יד), וכתיב (שמות ד, כב) בני בכורי ישראל רומז לת"ת (זח"ב קצז., ע' פרדס שכ"ג ע' ישראל), וכנגדו בהקליפ', ובעת שהי' מכת ברד היו מכים לת"ת דקליפה. נמצא פירוש רש"י ניחא מאוד. ולזה כתיב (שמות ט, לא) והפשתה והשעורה נכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול, כי מחמת שהיה למעלה מכות בכורות בהקליפה נכו כל המינים שנק' אב ובכור, וזה והשעורה אביב, לשון בכור וביכור (ע' רש"י עה"פ, ושמות כג טו). והפשתה גבעול, כי הפשתה הוא שורש קין כי זה היה קרבנו (תנחומא בראשית ט). אבל החטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה, הגם שהם רומזים ג"כ לאב, כי חטה רומז לחכמה, אבל האמת שמי שהוא שפל ואין בעיניו ואינו מאיר לעצמו ניצל מכל דבר רע ח"ו, ולזה חטה לשון חטא, והכסמת לשון אופל, ולזה ניצלו ממכת ברד, וזה כי אפילות הנה, ודו"ק.